

Tveta Gårds historia

Första dokumentationen om Tveta Gård dateras till 1600-talet. Egendomen ägdes då av två adliga familjer, som båda hade kopplingar till svenska och finska krigsaktiviteter. Se nedan om dessa två familjer.

Mellan 1600 och 1789 var jakten i Sverige förbehållen kungen och adeln. Den som bröt mot lagen kunde straffas med döden eller livstids straffarbete. På Öland dömdes minst fem personer till döden på 1600-talet för tjuvskytte.

Efter att nedanstående ätters huvudmän dött i strid finns mycket lite dokumentation vad som hände med Tveta Gård. Men det finns indikationer på att från och med kung Karl XI (död 1697) så gavs ej längre öländska förläningar till adeln av skälet att regenterna ville behålla jakten på Öland för sig själva. På sätt och vis är förhållandet samma i dag. Därför finns inga egentliga herrgårdar på Öland utan s.k. kungsgårdar, som förvaltades för kungens räkning. Än i denna dag är kungsgårdarna endast förvaltade; ej ägda av brukarna; även om det kan handla om generationer. Ett slående exempel är att sedan nästan 30 år driver familjen Wiström Ottenby Kungsgård. Sommaren 2015 kommer yngste sonen Andreas att ta över och flytta in i huvudbyggnaden. Föräldrarna flyttar in i södra flygeln efter renovering i regi av ägaren Statens Fastighetsverk. Alla familjens ”egna investeringar” måste ske i samråd med SFV.

1/ Ätten Jägerhorn av Spurila, nr 114 i adelskalendern.

Major Claes Henriksson Jägerhorn af Spurila, död 1645. Bodde med hustru och en son på Tveta Gård, som de fick i förläning av Drottning Kristina. Begravd på Torslunda kyrkogård (5 km från Tveta Gård) under den pampigaste kalkstensgravhällen på Öland. Gravhällen står nu i vapenhuset och visar en liggande major klädd i full rustning. Även hustrun och sonen (ogift, enda barnet; död 1669) är begravda på kyrkogården. Hustrun skänkte en ljuskrona i massiv mässing till kyrkan år 1671. Den hänger där än i dag tillsammans med tre andra ljuskronor. Även en ljusarm från samma år har skänkts av hustrun. Den är placerad utanför sakristian.

2/ Ätten Granatenburg, nr 761 i adelskalendern

Överste Olof Bengtsson, född 1608, adlad Granatenburg år 1662. Död 1679. Sonen Conrad, född 1644, kapten vid infanteriet, död 1681-10-07. Fadern tog troligen över Tveta Gård år 1675 efter att han av svenske kungen Karl XI fått 600 daler silvermynt årligen för sitt uppehälle. Begravdes i Torslunda kyrka tillsammans med sonen 1683-02-23. Deras kroppar ligger i kopparkistor under golvet nära ingången till sakristian. (Jag fick en del detaljer om vad man såg vid senaste renoveringen, då kistorna tillfälligt flyttades och öppnades). Deras pampiga begravningsvapen hänger på kyrkans södra vägg.

Hur Tveta Gård såg ut fram till 1800-talets början är lite känt. Nuvarande huvudbyggnad lät uppföras av byggmästare Sandell i Torslunda år 1811-12 åt bergsfogden Olov Wimmerstedt. Sandell är känd för att ha byggt några av de större byggnaderna i trakten; alla med mansardtak. Exempel: Färjestadens gård (söder om Skansen Hotell) och Torsborgs gård (på vägen mellan Torslunda kyrka och Kåtorp). Sandell utmärkte sig också för sina handskurna, mycket breda, taklister, som finns i fem av rummen på Tvetas nedre våning. Gårdens storhetstid torde ha varit under senare delen av 1800-talet, med godsägare Gustaf Segrell vid styret. Gården var då en av ölands största. Gustaf var son till kontraktsprosten, teologie doktor Zacharias Segrell från den kända ölandssläkten Segrell/Segrelius. Enligt dokumentationen besöktes då gården frekvent av bl.a. svenska adeln och engelska lorder vid större jakter.

Gustaf och hustrun Nanny fick åtta barn födda mellan åren 1854 och 1867. Tredje barnet dog redan födelseåret 1859 och näst äldsta barnet föddes 1865 och dog 1867. När näst äldsta dottern Gundborg (i folkmun kallad Ölands Ros) år 1880 gifte sig på Tveta Gård med

Leonard Jeansson (Koljeansson kallad; från den kända kalmarsläkten) så var händelsen enligt dokument från Länsmuseum i Kalmar och Borgholms museum en mycket omskriven sådan. Leonard och Gundborg hann få en son, Harald Jeansson (Redarjeansson i folkmun) innan Gundborg avled redan 1883. Leonard var Svensknabbens förste ägare; en i Kalmar mycket känd egendom. Egendomen såldes till släktingen John Jeansson. Huvudbyggnaden, Villa Solbacken uppförd 1915-16, har f.ö. återställts till sin forna glans av ägaren Ingemar Nilsson.

Fram till någon gång vid seklets början 1800/1900 fanns två flyglar vid Tvetas Gård. Trädgården var vida känd. Efter omkring 1880 började en tillbakagång, som ledde till att egendomen överfördes till hustrun Nanny. Hon avled 1886. Sonen Einar tog då över. Inte heller han var lyckosam som ägare utan fick överlåta gården till Sveriges Bankaktiebolag, som i sin tur sålde till Per Johansson i Stora Rör. Bland de mest omskrivna ägarna på 1900-talet finns grosshandlare K-G Johansson. Under slutet av krigsåren lät han med bistånd av två anställda holländska trädgårdsmästare plantera 200 plommonträd, 550 päronträd och 8 450 äppelträd på ca 9% av Tvetas mark. Skörden hamnade dock i otakt med krigsslutet och de nya möjligheterna till import av frukt. Det mesta revs upp 1956 och omkring 1960 var hela odlingen borta. Näste ägare på 1950-talet var ett konsortium med 8 familjer, som drev vegetarisk odling. Detta varade inte så många år. På 1960-talet tog kapten Hans Gartner över Tvetas Gård. Han födde upp hästar och blev sedermera chef för Hovstallet i Stockholm. Även näste ägare, Jan Krafft, höll på med uppfödning av hästar, främst ölands- och fjordhästar. Men efter att hustrun Marianne avlidit alltför tidigt gick det ånyo bakåt för Tvetas Gård. Näste ägare, familjen Jaegerstierna (tidigare Karlsson), köpte gården av dödsboet efter Jan Krafft, men ägde den bara åren 2007-2010. Gården var tänkt som ett generationsboende, men den tanken blev ogenomförbar i samband med att sonen Joakim av skatteskal (6-7 miljoner i skönstaxering) "tvingades" emigrera till Estland. Han driver där rätt omfattande affärer. Även på Tvetas Gård var Joakim den drivande kraften såväl vad gäller pengar som aktiviteter. På Tvetas Gård hann han bl.a. investera i ny el i hela fastigheten, pelletspanna (ersatte oljepanna), två nya badrum, elektriska grindar, fontän (ditflyttad från skånsk herrgård) och larm. Dessutom lät han nymåla huvudbyggnaden, stallet och kalkstensgaraget.

Tvetas Gård genomgick en omfattande avstyckning på 1970-talet, då Mörbylånga kommun köpte ut ca 98% av marken. Syftet var främst att säkerställa vattentillgången och förhindra förorening av marken, eftersom en stor vattentäkt ligger rakt under Tvetas mark. Den odlingsbara marken är utarrenderad till bönder i trakten och skogen mot norr ingår sedan 2014 i Hönstorps naturreservat på 127 ha.

Tvetas Gård består i dag av lite över 11 000 m², varav 90% är gräsmatta och resten i huvudsak grusgång och byggnader. Till befintliga fem byggnader = huvudbyggnad, stall, kalkstensgarage, lusthus och friggebod har lagts ett 2012 nybyggt dubbelgarage på 84 m². Lusthuset från 1811 hade tidigare varit utedass, hönshus och lekstuga. För att rädda huset från fortsatt förfall (taket höll på att rasa in) renoverades det 2013 och gjordes om till lusthus. Tvetas Gård har nu beteckningen Tvetas 1:4 med postadressen Tvetas Gård 103.

Tre ladugårdar och några andra mindre byggnader på södra sidan av genomfartsvägen mot Gårdby/Norra Möckleby tillhör en annan avstyckad fastighet, Arontorp 1:20, dit en gammal skola fraktats från fastlandet i delar och under ett dussintal år renoverats till familjebostad. Inflyttning startade delvis under julen 2013 och ägarens son med sambo är bosatta där permanent sedan slutet av 2014. Arontorp 1:20 är registrerad som jordbruksfastighet med syfte att odla rabarber på delar av de totalt ca 2 ha som fastigheten omfattar. Odlingen kommer att kräva omfattande preparering eftersom marken närmast såväl Tvetas Gårds

huvudbyggnad som ladugårdarna är oerhört stenrik. Detta noterades inte minst vid indragning av kommunalt vatten och avlopp 2014 för samtliga fem fastigheter inom Tveta Gårds tidigare domäner.

Förutom jordbruksfastigheten Arontorp 1:20 med postadress Tweta Gård 104B ligger tre bostadsfastigheter söder om genomfartsvägen; Arontorp 1:121 med postadress Tveta Gård 104, Arontorp 5:2 med postadress Tveta 106 och Arontorp 1:107 med postadress Tveta 108; samtliga på mark tidigare tillhörande Tveta Gård. I huset 1:121 bodde tre drängfamiljer och i huset 5:2 bodde rättaren. Huset 1:107 byggdes på 1970-talet.

Än så länge har vi inte fått tillgång till några fotografier som visar huvudbyggnadens interiör. Gamla ritningar indikerar att det funnits 9 kakelugnar. Av dessa finns i dag kvar två; en större i gröna salongen och en mindre i blå salongen. Båda fungerar utmärkt, liksom den murade spis som tillkom på 1980-talet på övervåningen under Kraffts tid. Alla tre eldstäderna har 2015 försetts med stängningsbar glaslucka för säkrare eldning.

Exteriört gäller att fasaden bekläddes med stående panel på 1920-talet, samtidigt som spåntaket ersattes med taktegel.

Bostadsytan är på ca 350 m² med sex rum, serveringsrum, kök, badrum, hall och kapprum samt gästtoalett på första våningen. På andra våningen finns fyra sovrum i varsitt hörn av huset. Dessa rum omger ett stort rum med en golvyta som överstiger 80 m². Rummet inreddes på 1980-talet i sitt nuvarande skick frånsett vissa kompletteringar 2011-2014. På denna våning finns ett badrum, som även rymmer tvättstuga.

Vinden med en längd på 22 m har rumsliknande utrymme i gavlarna och mer än full ståhöjd i mittpartiet. Där fanns en stor fladdermuskoloni fram till sommaren 2011. Kolonin försvann efter att investering gjorts i jordvärme 2011 och pelletspannan avyttrats. Tydligt blev vinden för kall efter att murstocken inte hölls permanent varm. Mer än 100 m² av vinden täcktes med råspontgolv 2015 och förvandlade den tidigare rätt otillgängliga ytan till något som närmast liknar en vindsvåning.

Det finns källare under hela huset. Den är uppdelad i tre separata delar, som bara kan nås via varsin ytterdörr. Kan alltså ej nås från husets bottenvåning. Vissa mycket tjocka väggar i källaren antyder att det gamla huset legat på samma plats före 1811.

Under åren 2011-2015 har viss renovering skett av såväl gamla kalkstensgaraget som stallet och friggeboden inklusive elektrifiering av alla dessa byggnader. Till de större jobben kan räknas ny puts och byte av takbjälkar i kalkstensgaraget samt spikning av råspontgolv på stallets andra våning; lite över 40 m² och förlängning av vedbod med 7 m² eller 14 m³.

Några spår av trädgårdens tidigare så omtalade glansperiod före 1880 står ej att finna. Lönnen nära grindarna sägs vara mer än 200 år, vilket knappast motsäges av dess storlek. Några små spillror av fruktträdgården kan anas i form av några stora päron- och bigarråträd. Två valnötsträd bedöms vara planterade under krigsåren. Sedan vi kom hit har skördats stora mängder nötter; ca 160 kg 2011, 200 kg 2014 och 110 kg 2015. I en gammal skrift om Torslunda socken benämns hasselnötterna vid Tveta Gård som extra stora och välsmakande. Det har vi själva konstaterat vara riktigt. Omedelbart norr om tomten ligger en engelsk trädgård anlagd omkring 1950 i en parkliknande omgivning med kraftiga och höga lövträd.

2016-07-20